

צפורה אשת משה

הרקע - ביתו של יתרו

את צפורה אשת משה אנו פוגשים בפעם הראשונה אחרי בריחת משה למדיין מפני פרעה המבקש להורגו. כאשר משה מגיע לבאר הוא נראה כמו איש מצרי, והוא מציל את בנות יתרו מפני הרועים שביקשו לגרשן. בשלב זה לא נזכר כלל שמה של צפורה, אלא רק העובדה שלכהן מדין שבע בנות "וּלְכֹהֵן מְדִיָּן שֶׁבַע בָּנוֹת וַתְּבָאֵנָה וַתְּדַלְּנָה וַתִּמְלְאֵנָה אֶת הַרְקָטִים לְהִשְׁקוֹת צֶאֱן אֲבִיהֶן" (שמות ב', טז).

העובדה שהרועים גירשו את בנות כהן מדין, שהיה אמור להיות האיש החשוב בעירו, מחזקת אצלנו את מסורת חז"ל (שמות רבה א', לב) אשר אמרו שיתרו עבד את כל העבודות הזרות בעולם עד שראה שאין באף אחת מהן ממש, ואז כפר בכולן והאמין בא-ל אחד. כיוון שכך, הוציא את האלילים והפסיק להיות כהן לעבודה זרה. מאותה שעה נידו אותו בני מקומו ולכן רצו הרועים לגרש את בנותיו. מכאן שהצלת בנות יתרו על-ידי משה, לא היתה רק אקט של גמילות חסד והצלת עשוק מיד עושקו, אלא אף שותפות במלחמת דת. ייתכן שמשה ידע זאת, בגלל קריאות הגנאי של הרועים שהתלוו מן הסתם לגירוש הבנות. בזוהר הקדוש (ח"ב, דף יג ע"ב) מבואר שהוא ידע זאת ברוח קודשו.

אולם גם אם נאמר שמשה עצמו לא ידע זאת, ההשגחה העליונה בוודאי גלגלה זאת כדי שמשה רבנו הוא אשר יסייע לבסס את האמונה בא-ל אחד. כבר בהגיעו למדיין, מוצא משה רבנו את עצמו מכה ומנצח את הנלחמים בבני אדם המאמינים באלוקים אחד. לא בכדי סובבה ההשגחה שמשה יגיע דווקא לבית זה וינשא לבת אשר גדלה באווירה כזו.

אם נצייר לעצמנו את העולם האלילי של פעם, עולם הרדוף עבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים, זאת בליווי טקסים פגאניים של קורבנות אדם, עריצות ועבדות, נבין היטב עד כמה נדיר היה למצוא איש מבין אומות העולם אשר נאמן היה ברוחו לאמת הפנימית שלו. אדם שהלך לחפש ממקום למקום, מאמונה לאמונה, ומוכן היה אף להפסיד את הכבוד הרב והמשרה הרמה ול תכן בעבור האמת, היושר והאמונה הפנימיים שלו. מצאנו גויים מעטים מאוד כאלה: ענר, אשכול וממרא – בעלי ברית אברהם, אליעזר עבד אברהם ומלכיצדק מלך שלם.

בבית דורש אמת שכזה גדלה צפורה. בנותיו של יתרו נשאו גם הן במחיר שאביהן החליט לשלם בעבור אמונתו. אין ספק שדרישת האמת, היושר והצדק,

המוסריות וההטבה, היו מנת חלקן בגדלן בבית זה. יתר על כן: המדרש מספר שצפורה אף הקדימה את אביה באמונתה, כבן הממשיך את דרכו של אביו ואף עולה עליו, והיא זו שהוציאה בעצמה את העבודה הזרה מן הבית: "מיד רצתה (=רצה) צפורה אחריו (=אחרי משה) כציפור והביאה אותו. ולמה נקרא שמה צפורה? שטיהרה הבית כציפור" (שמות רבה א', לב).

לכן מספרת לנו התורה: "ויואל משה לשבת את האיש". "ויואל" – לשון "הואיל בטובו", היתרצה, הסכים. לא בכל מקום היה משה מסכים לגור, גם אם נווד בודד הוא בעולם בלא קורת גג מעל ראשו ובלא דאגה למחסורו. בבית זה היתרצה הוא לגור.

זו גם הסיבה שיתרו התלהב מתיאורן של בנותיו והסתקן מאוד לפגוש את משה. גם הוא ידע, וכבר חווה על בשרו, שאנשי אמת ואמיצי לבב נדירים המה ביותר בעולם האילי שסביבו (שמות ב', יט-כ): "ותאמרן איש מצרי הצילנו מיד הרעים וגם דלה דלה לנו וישק את הצאן. ויאמר אל בנתיו ואיו למה זה עזבתן את האיש קראן לו ויאכל לחם". לאחר שהתרשם במשך תקופה מאורחותיו של משה, יזם יתרו מעצמו "ויתן את צפורה בתו למשה" (שם שם, כא).

שהייתו של משה רבינו בבית יתרו

התורה מדלגת על כל התקופה הארוכה בה שהה משה בבית יתרו, ופונה מיד לספר על הגעתו של משה עם הצאן להר האלקים בחורב. אמנם, מחישוב פשוט עולה שמשה בילה את רוב שנותיו בבית יתרו, בניכר, והיה נשוי לצפורה עשרות שנים ללא עול הנהגת ישראל. הרי משה ברח מפרעה מעט אחרי שגדל והפך לבחור: "ויגדל משה ויצא אל אחיו וירא בסבלותם" (שמות ב', יא). והוא חזר למצרים לגאול את ישראל רק כאשר היה בן שמונים שנה (!), ככתוב בתורה בפירוש (שמות ז', ז): "ומשה בן שמונים שנה ואהרן בן שלש ושמנים שנה בדברם אל פרעה". גם אם נאחר את גילו של משה ויציאתו אל אחיו לגיל עשרים (למרות שבעבר היו מתבגרים בגיל מוקדם יותר), יוצא שמשה היה במדיין כששים שנה! התורה לא מספרת לנו כלל מה עשה בזמן זה. יש לזכור זאת אף על רקע העובדה הידועה שנציין בהמשך, שמשה פרש מאשתו לאחר מעמד הר סיני, בעקבות הוראת הקב"ה: "ואתה פה עמוד עמד". על אף הקושי המובן של צפורה (כפי שנראה להלן), עלינו לזכור שהוא היה נשוי לה עשרות שנים, ואין מדובר על כלה טריה שבעלה נטש אותה מיד.

אופיה של צפורה ומידותיה

התורה לא מתארת את אופייה של צפורה, אבל מקטעי פסוקים ומדרשים, אנו יכולים לנסות לעמוד עליו.

"ותלד בן ויקרא את שמו גרשם כי אמר גר הייתי בארץ נכריה". סביר לומר שהשם שנתן משה לבנו, היה גם על דעת אשתו. קשה לומר שהבעל היה היה המחליט הבלעדי בעבר על השם של בנו ללא שאילת אשתו. אנו מוצאים במקומות רבים, עוד קודם לכן, שהאשה דווקא היא זו שנתנה את השם. לאה נתנה את השמות לכל בניה ורחל נתנה גם היא את השמות לבניה. רק אחרי פטירת רחל מסופר שיעקב שינה את שמו של בן-אוני לבנימין. נראה לומר שנתנית שם לילד היה דבר שבו היה חלק מרכזי לדעת האם. יש לשים לב למשמעות של שם הבן הראשון של משה וצפורה: "כי אמר גר הייתי בארץ נכריה". משה חי כל הזמן את העובדה שהוא לא במקומו הטבעי, לא נמצא עם העם שלו ולא משלים עם מצבו. צפורה, בהסכמתה לנתינת השם, מראה שהיא מזדהה ושותפה לכאבו ולגעגועיו של בעלה. היא בעצם מקבלת על עצמה את המסורת היהודית ומשייכת את עצמה לעם ישראל, על אף שהעם הזה הוא עם של עבדים רצוצים ומסכנים.

צפורה אף מסכימה להתלוות לבעלה מאוחר יותר, בדרך הארוכה והמייגעת ממדיין למצרים: "ויקח משה את אשתו ואת בניו וירכיבם על החמור וישב ארצה מצרים" (שמות ד', כ). המשמעות אינה רק היטלטלות בדרך ארוכה, אלא גם הסכמתה להכניס עצמה בסכנה ממשית של עבדות וקושי רב, סכנה שאין לה כל הבטחה ארצית שהיא אכן תינצל ממנה. מדוע לקח אותה משה למשימה הגדולה הזו? מדוע לא השאיר אותה ואת בניו מראש במדיין וקבע שייפגשו לאחר שיוציא אותם ה' ממצרים? הרמב"ן בפירושו לתורה (שמות יט, ד) מסביר:

...ולכן לקח אשתו ובניו, כי היה זה עצה נכונה להוליכם עמו, כי בעבור זה יבטחו בו ישראל יותר. כי בהיותו בן חורין במדיין יושב בביתו בשלום עם בניו ועם אשתו חתן כהן הארץ, לא יביא אותם להיות עם עבדים וימררו את חייהם בעבודה קשה, רק אם היה נכון לבו בטוח שיצאו בקרוב ויעלה עימהם לארץ כנען, ולא יצטרך בצאתם לשוב למדיין לקחת אשתו ובניו משם.

צפורה יודעת שבעלה הולך לעשות מעשה שיש בו סיכון רב, בכל קנה מידה אנושי טבעי – להיכנס למלך מצרים האכזר, נשיא האימפריה הגדולה ביותר באותם זמנים, ולדרוש ממנו בעזות לשלוח את עם העבדים ואף לאיים עליו. הסכמתה והתלוותה מלמדים בלי ספק על אמונתה הלוהטת בה' אלקי העברים, ואולי אף בזכות שנפלה בחלקה להיות רעייתו של האיש שנבחר לבצע את השליחות הגדולה הזו.

אם לא די בכך, הסיפור של הברית בדרך במלון מגלה עוד גם על צדקותה, על חכמתה ותבונתה, ועל עוז רוחה ויוזמתה הברוכה של צפורה:

ויהי בדרך במלון ויפגשו ה' ויבקש המיתו. ותקח צפורה צר ותכרות את ערלת בנה ותגע לרגליו ותאמר כי חתן דמים אתה לי. ויירף ממנו אז אמרה חתן דמים למולות (שמות ד', כד-כו).

סיפור זה אינו ברור כל צרכו. לא ברור את מי ביקש ה' להרוג, לא ברור מדוע דווקא עכשיו, ולא ברור כיצד ידעה צפורה את הדרך לבטל את הגזירה. חז"ל נחלקו בתשובה לשאלות אלו (נדרים ל"א, ב – ל"ב, א):

תניא רבי יהושע בן קרחה אומר: גדולה מילה שכל זכיות שעשה משה רבינו לא עמדו לו כשנתרשל מן המילה שנאמר 'ויפגשו ה' ויבקש המיתו'. אמר רבי: חס ושלום שמשה רבינו נתרשל מן המילה! אלא כך אמר: אמול ואצא? סכנה היא, שנאמר (בראשית לד): 'ויהי ביום השלישי בהיותם כואבים וגו''. אמול ואשהא שלשה ימים? הקדוש ברוך הוא אמר לי (שמות ד): 'לך שוב מצרים'. אלא מפני מה נענש משה? מפני שנתעסק במלון תחלה שנאמר (שם): 'ויהי בדרך במלון'. רבן שמעון בן גמליאל אומר: לא למשה רבינו בקש שטן להרוג, אלא לאותו תינוק, שנאמר (שם): 'כי חתן דמים אתה לי'. צא וראה מי קרוי חתן? הוי אומר זה התינוק".

ובזוהר הקדוש (ח"א דף צג ע"ב) נאמר:

אמר לו הקב"ה: וכי אתה הולך להוציא את ישראל ממצרים ולהכניע מלך גדול ושליט, ואתה משכיח ממך הברית, שבנך לא נימול? ! מיד 'ויבקש המיתו'.

אם כן, יש אומרים שה' ביקש להרוג את משה עצמו ויש אומרים שביקש להרוג את בנו. יש אומרים שביקש להורגו משום שנתרשל מן המילה (לדעה זו או שהילד היה אכן תינוק והיה אמור להימול בזמן זה, או שהיה כבר גדול, אבל הקטרוג התעורר דווקא אז בגלל שצריך את זכויות הברית בעת ההליכה להכניע את פרעה). יש אומרים שמשה לא מל כיוון שהזדרז לשוב למצרים על פי ציווי ה', אך כאשר התמהמה בשביל מקום לינה מסודר, התעורר עליו הקטרוג: למול אין לך זמן, אך לישון בהרחבה יש לך זמן?! מכל מקום, רואים אנו שמשה רבנו, מושיעם של ישראל, היה בסכנה גדולה. הקב"ה יכול היה להורגו, ומי שהציל את המצב ובעצם הציל את כל עם ישראל מהמשך השיעבוד, היתה צפורה. היא הבינה ופעלה בתושיה רבה מיוזמתה, עת בעלה הגדול לא ידע מה לעשות. אומרים חז"ל:

וכי מנין ידעה צפורה שעל עסקי מילה נסתכן משה? אלא בא המלאך ובלע למשה מראשו ועד המילה. כיון שראתה צפורה שלא בלע אותו אלא עד המילה, הכירה שעל עסקי המילה הוא ניזוק וידעה כמה גדול כח המילה, שלא היה יכול לבלעו יותר מכאן. מיד 'ותכרת את ערלת בנה ותגע לרגליו ותאמר כי חתן דמים אתה לי'. אמרה: חתני תהיה, אתה נתון לי בזכות דמים הללו של מילה, שהרי

קיימתי המצוה. מיד: 'וירף – המלאך – ממנו, אז אמרה חתן דמים למולות'.
אמרה: כמה גדול כח המילה שחתני היה חייב מיתה שנתעצל במצות המילה
לעשותה ולולי היא לא ניצל (שמות רבה ה, ח).

הזוהר הקדוש מוסיף: "ותכרות את ערלת בנה, דנצנצא בה רוח קודשא" (זוהר ח"א
דף צג ע"ב). גם אם בא מלאך (או נחש, לפי דעות אחרות) ובלע למשה מראשו
ועד המילה, לא די בכך כדי להבין היטב את המסר שרוצה הקב"ה להעביר.
פיענוח המסר הצליח על ידי רוח הקודש שנצנצה בצפורה. זהו הבזק מחשבה,
רעיון, אשר הגיע לה מאת ה'. זו היא דרגה רוחנית גבוהה, החושפת לעיננו
משהו מדרגתה הרוחנית של צפורה.

שילוח צפורה ובני משה

לכאורה היינו אמורים לראות את צפורה ואת בני משה יחד עם משה וכל
ישראל ביציאה ממצרים, שהרי לשם כך באו עם משה. אמנם, התורה מספרת
אחרי יציאת מצרים וקריעת ים סוף והמלחמה בעמלק (שמות י"ח, ב-ה): "ויקה
יתרו חותן משה את ציפורה אשת משה, אחר שילוחיה. ואת שני בניה, אשר שם האחד
גרשום כי אמר גר הייתי בארץ נכריה. ושם האחד אליעזר, כי א-להי אבי בעזרי ויצילני
מחרב פרעה". כיצד אפוא נתגלגלו הדברים, שאשת משה ובניו מצויים עתה עם
יתרו ולא עם משה?

תשובה על כך מובאת במכילתא:

'אחר שלוחיה' - רבי אלעזר המודעי אומר: מאחר שנפטרה ממנו במאמר,
שמעיה שאמר לו המקום למשה: לך והוצא את עמי בני ישראל ממצרים...
באותה שעה נטל אשתו ושני בניו שהיה מוליכם למצרים... באותה שעה נאמר
לאהרן: 'לך לקראת משה המדברה...' יצא לקראתו והיה מגפפו ומנשקו, אמר
לו: משה אחי... מה טף ונשים אלו עמך? אמר לו: אשתי ובני. אמר לו: ולהיכן
אתה מוליכם? אמר לו: למצרים. אמר לו: על הראשונים אנו מצטערים ועכשיו
הבאת עלינו את האחרונים? - באותה שעה אמר לה משה לצפורה: 'לכי לבית
אביך'. נטלה שני בניה והלכה לה."

משה קיבל את עצתו של אהרן ושילח את אשתו ובניו, כיוון שאין כל הצדקה
לסבל הצפוי להם במצרים. אי אפשר לו לאדם לתבוע מסירות נפש מן הזולת,
כאשר הזולת אינו נצרך לכך. מסירות נפש יפה לו - למשה עצמו, אך אל לו
להטילה על בני ביתו.

מסתבר שצפורה שולחה מהר סיני, שם פגש משה באהרן: "וילך ויפגשוהו בהר
הא-להים" (שמות ד', כז). בעת פגישתם נאמר: "ויבא יתרו חותן משה ובניו ואשתו
אל משה, אל המדבר אשר הוא חונה שם הר הא-להים" (שם י"ח, ה). נמצא, כי במקום
בו נפרדו, שבו ונפגשו. יש לתת את הדעת על כך, שבעצם, בחזרתה של צפורה

ובניה למדין, בד בבד עם יציאתה מהסכנה שבמצרים, גזרה היא על עצמה גם הפסד ניכר: היא ובניה לא היו שותפים ועדים למכות מצרים המופלאות, ליציאה האדירה והמרגשת ולנס קריעת ים סוף. יתר על כן: חז"ל נחלקו האם יתרו בא קודם מתן תורה או שמא לאחריו, ואין מוקדם ומאוחר בתורה. לפי הדעה שהוא בא לאחר מתן תורה, יוצא שצפורה ובני משה, לא זו בלבד שלא היו נוכחים ביציאת מצרים וקריעת ים סוף, אלא שלא היו גם במתן תורה! זו יכולה להיות אחת הסיבות המרכזיות לעובדה שבני משה לא היו גדולים כמותו, ולכן לא ירשו את תפקידו לאחר הסתלקותו. המדרש אף מספר שנכדו של משה היה כהן לפסל מיכה¹. בני משה גדלו כל השנים בסביבה מדיינית העובדת עבודה זרה, ולא חזו בעצמם בניסים הגדולים ובהתגלות ה' לעמו.

ספור חטאה של מרים

הפעם הבאה והאחרונה בה אנו פוגשים את צפורה – באופן מפתיע ולא צפוי – הוא בסיפור חטאה של מרים: "ותדבר מרים ואהרן במשה על אודות האשה הכושית אשר לקח, כי אשה כושית לקח" (במדבר י"ב, א).

חז"ל היו תמימי דעים בכך שהדיבור של מרים היה על דבר פרישתו של משה מאשתו לאחר מעמד הר סיני. הוכחה לכך יש מן הכתוב עצמו, אשר מטעים: "ויאמרו הרק במשה דיבר ה' הלא גם בנו דיבר!" (שם שם, ב), וכן מתגובת ה' אשר מלמד שם את מרים ואהרון שיש הבדל בין משה לבין שאר הנביאים: "אם יהיה נביאכם ה' במראה אליו אתוודע בחלום אדבר בו. לא כן עבדי משה... פה אל פה אדבר בו ומראה ולא בחידות ותמונת ה' יביט" (שם שם, ו-ח). מדוע דיברה עליה מרים דווקא עכשיו? חז"ל הבינו מסמיכות הפרשיה הזו לפרשת נבואתם של שבעים הזקנים ואלדד ומידד, שמרים לא ידעה כלל עד עתה שמשה פרש מאשתו, שהרי מדובר בדברים שבצנעה, בינו לבינה. רק בעקבות מאורע זה נודע לה הדבר:

"ומנין היתה יודעת מרים שפירש משה מן האשה? רבי נתן אומר: מרים היתה בצד צפורה כשאמרו למשה אלדד ומידד מתנבאים במחנה, וכיון ששמעה צפורה, אמרה: אוי להם לנשותיהם של אלו... הן נזקקין לנבואה, שיהו פורשין מנשותיהם כמו שפירש בעלי הימני. ומשם ידעה מרים והגידה לאהרן" (תנחומא פרשת צו י"ג).

1 בשופטים י"ח, ל, לאחר סיפור פסל מיכה, נאמר: "ויקימו להם בני דן את הפסל ויהונתן בן גרשום בן מנשה הוא ובניו היו כהנים לשבט הדני עד יום גלות הארץ. וישימו להם את פסל מיכה אשר עשה". במילה "מנשה" האות "נון" תלויה, ועל כך אמרו בילקוט שמעוני שופטים פ"ז: "וכי בן מנשה הוא והלא בן משה הוא דכתיב 'ובני משה גרשום ואליעזר', אלא מתוך שעשה מעשה מנשה תלאו הכתוב במנשה". זהו הסבר למה תלאו דווקא במנשה. אמנם, ההסבר לעצם העובדה שלא נכתב שהם בני משה, אלא ברמז, הוא בוודאי רצון הכתוב להצניע את מה שיצא מבניו של משה רבנו, כדי שלא לפגום בכבודו.

בעולם הזה, שאינו מושלם, לכל תפקיד גדול ולכל זכות יש גם מחיר שצריך לשלם. גם מנהיגי ישראל צוו שיהיו סובלים את הציבור ויקבלו עליהם את עול המנהיגות למרות הקשיים שהיא מביאה בכנפיה: "על מנת כן תהיו מקבלין עליכם, שיהו מקללין אתכם וסוקלין אתכם באבנים" (ילקוט שמעוני, במדבר יא). גם צפורה הצדקת קיבלה עליה עול מכח הזכות שנפלה בחלקה להיות אשתו של מנהיג ישראל ונותן התורה, בנוסף לדברים שצינו לעיל: אי נוכחותה בניסי מצרים ואולי גם במעמד הר סיני.

האשה הכושית

אמנם צריך להבין מדוע נקראה צפורה "אשה כושית"?

במדרשים מובאים שני הסברים, ונראה ששניהם נכונים ומשלימים זה את זה. שני ההסברים מבוססים על ההנחה שהביטוי "כושית" בא לומר שהיא מיוחדת ושונה, כשם שנאמר על שאול: "שגיון לדוד אשר שר לה' על דברי כוש וגו'", וכי כושי היה, אלא מה כושי משונה בעורו אף שאול משונה במראהו שנאמר: 'משכמו ומעלה גבוה מכל העם' (תנחומא פרשת צו יג; מועד קטן טז ע"ב). פסוקים נוספים מחזקים הנחה זו: "כיוצא בדבר אתה אומר (ירמיהו לח): 'וישמע עבד מלך הכושי וכי כושי שמו והלא צדקיה שמו, אלא מה כושי משונה בעורו אף צדקיה משונה במעשיו. כיוצא בדבר אתה אומר (עמוס ט): 'הלא כבני כושיים אתם לי בית ישראל', וכי כושיים שמן והלא ישראל שמן, אלא מה כושי משונה בעורו אף ישראל משונין במעשיהן מכל האומות" (מועד קטן טז ע"ב). ואם כן, הביטוי "כושית" הוא דווקא למעלתה של צפורה, שהיתה מיוחדת, וזה גם פשר לדבריה של מרים לאהרון: ראה איזו אשה מעולה וטובה יש למשה ובכל זאת הוא עזב אותה.

במה היתה צפורה משונה?

א. משונה במעשיה לטובה. "מה כושית משונה בעורה אף ציפורה משונה במעשיה" (מועד קטן ט"ז, ב; מדרש תהלים מזמור ז'). המשמעות של "משונה במעשיה" היא שדרך העולם ללכת על פי דין. גם אלו שאינם רשעים, בדרך כלל די להם שיוצאים ידי חובתם ומקיימים את המוטל עליהם. אדם המשונה במעשיו, הוא אדם אשר עושה לפנים משורת הדין ומבקש בכל עת להיות חסיד, להשתפר יותר, והוא ניכר מכל האנשים והופך מודל לחיקוי ולהערצה, כשם שכושי ניכר מיד בין אנשים לבנים. כזו היתה צפורה. ואכן, במדרש נוסף מצינו שמנו את צפורה כאחת הנשים ה"חסידות": "יש נשים חסידות גיורות: הגר, אסנת, צפורה, שפרה, פועה, בת פרעה, רחב, רות, ויעל אשת חבר הקיני" (ילקוט שמעוני יהושע א'). "חסיד" הוא במדרגה למעלה מצדיק, במדרגה של מי שעושה לפנים משורת הדין ומתחסד עם קונו.

ב. משונה ביופיה. "מגיד הכתוב שכל מי שהיה רואה אותה היה מודה לנויה, וכן הוא אומר בת הרן אבי מלכה ואבי יסכה שהכל סכין בה שנאמר ויראו אותה שרי פרעה וגו', רבי אלעזר בנו של רבי יוסי הגלילי אומר צפורה צפו וראה מה נאה, אשה כושית וכי כושית היתה והלא מדינית היתה שנאמר ולכהן מדין שבע בנות, אלא מה כושי משונה בעורו כך צפורה משונה בנויה יותר מכל הנשים" (תנחומא פרשת צו, יג). ובילקוט שמעוני (במדבר יב) הוסיפו: "רבי יוסי אומר יש לך נאה בילדותה וכשהיא מזקנת היא מתנוולת, מכאן אתה אומר שהיתה צפורה נאה בילדותה ובזקנותה".

ואם כן לא רק שהמדרשים לא סותרים זה את זה, אלא שהם משלימים זה את זה. שהרי אין זה פשוט כלל להיות גם יפה וגם צדיקה וחסידה. פעמים רבות אשה יפה הולכת אחר יופיה ומתגאה וסוטה לדרכים לא טובות. צפורה לא כן: "יש לך נאה ביפיה ולא במעשיה, במעשיה ולא ביפיה, כמה שנאמר: 'נזם זהב באף חזיר אשה יפה וסרת טעם'. זו נאה בנויה ונאה במעשיה, לכך נאמר 'כי אשה כושית לקח'" (ילק"ש ש"ש). "יש נאה בפני אחרים ואינה נאה בפני בעלה, או נאה בפני בעלה ואינה נאה בפני אחרים, אבל צפורה נאה בפני בעלה ונאה בפני הכל" (מדרש תהלים מזמור ז').

מסיים המדרש שם: "ומנין אתה אומר שבשביל כן לקחה משה? שנאמר: 'על אודות האשה הכושית אשר לקח'". ואם כן נסיים במה שפתחנו: משה לא נישא לצפורה סתם מחוסר ברירה בהיותו בניכר, אלא משום שראה בה עד כמה היא מעולה מכל הנשים ומשונה במעשיה לטובה.